

OG‘ZAKI BO‘LMAGAN MULOQOTNING YASHIRIN TILI

Normatova Durdona Nabi qizi*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti**2-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Qo‘lingizning oddiy harakati yoki boshingizni bir oz egish qanday qilib bir so‘z aytmasdan katta hajmdagi ma‘lumotlarni yetkazishi mumkinligi haqida hech o‘ylab ko‘rganmisiz? Buning siri imo-ishoralarning maftunkor olamida yotadi, bu til og‘zaki so‘zlardan ustun turadi va chuqurroq, ongsiz darajada muloqot qiladi. Ushbu maqolada biz imo-ishoralarning yashirin kuchini ochib beramiz va ularning kundalik o‘zaro munosabatlarimizdagi ahamiyatini o‘rganamiz. Imo-ishoralar madaniy va lingvistik to‘siqlarni yengib o‘tib, insoniy muloqotning ajralmas qismidir.*

Kalit so‘zlar: *imo - ishoralar siri, Gif,*

Insoniyat yaratilgandan so‘ng insonlar bir bir bilan muloqot qilish vositasi sifatida og‘zaki bo‘lmagan muloqot turidan ya‘ni tana harakatlaridan foydalanilgan. Tana harakatlari yordamida so‘zlashish va tushuna olish hozirda imo ishoralar siri bilan ifodalaniladi. Inson ongi takomillashgani yangi manbaalarga ochilgani sari u ko‘proq ma‘lumotlarga ega chiqishni istaydi. Imo- ishoralar siri ham alohida soxa sifatida ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganib chiqiladi. Bu soxada ochiq va aniq ma‘lumotlarning borligi boshqa turdosh soxalarda katta yangilik bo‘lib, noaniq vaziyatlarga yechim berishda asosiy rol o‘ynaydi.

Og‘zaki tillar bir-biridan farq qilishi mumkin bo‘lsa-da, tabassum, qo‘l silkitish va bosh qimirlatish kabi ba‘zi imo-ishoralar universal ma‘noga ega. Bu bizning tanamiz og‘zaki tilimizdan qat‘i nazar, his-tuyg‘ularni ifodalash va xabarlarni yetkazish uchun tug‘ma qobiliyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Imo-ishoralar og‘zaki bo‘lmagan ishoralar bo‘lib, og‘zaki nutqimizni to‘ldiradi va kuchaytiradi. Ular bir fikrni ta‘kidlashlari, rozilik yoki kelishmovchilikni ifoda etishlari, ochiqlik yoki himoyalanihga ishora qilishlari va hatto murakkab his-tuyg‘ularni yetkazishlari mumkin. Qattiq qo‘l siqishdan tortib yelkaga yumshoq teginishgacha, har bir imo-ishora o‘ziga xos xabarni o‘z ichiga oladi va ko‘pincha boshqalar bizni qanday qabul qilishiga ta‘sir qiladi. Har bir tana harakatining o‘z ma‘nosi mavjud bo‘lib, ta‘sir darajada ahamiyatga ega bo‘ladi. Lekin shuni aytish mumkinki, bir tana harakati bir ijtimoiy munosabatni butunligicha yoritib bera olmaydi. Bir ijtimoiy munosabatni tana harakatlari orqali tahlil qilib, xulosa chiqarishimizda ko‘plab omillar zarur. Xususan, holat sodir bo‘layotgan hudud, ushbu hududning madaniyati va urf odatlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Turli madaniyatlar va kontekstlar imo-ishoralarga alohida ma‘nolar beradi. Masalan, “Bosh barmog‘ini yuqoriga ko‘tarish” ishorasi ko‘plab G‘arb mamlakatlarida ijobiy, ammo Yaqin Sharqning ayrim hududlarida haqoratimiz hisoblanadi. Bundan tashqari, ijtimoiy munosabat subyektlarining ichki kechinmalari, psixologik holati va asosiysi boshqa tana harakatlari bilan uyg‘unlashgandagi holati ham tana harakatlarini tahlil qilishda muhim omil bo‘ladi. Insonning yuz mimikalari, yelka harakatlari, qo‘l va oyoqlarining harakatlari uyg‘unlashgan holatda bir ma‘noni berishi tana harakatini tahlil qilishni osonlashtiradi. Bu degani har doim ham shunday holatda bo‘ladi degani emas. Ba‘zi

holatlar istisnoli bo‘lishi mumkin. Inson qo‘l va oyoqlarini chalkashtirib o‘tirishi bu “Men tashqariga yopiqman”, yoki “Menga tengmanglar” degan ma‘noni bermaydi. Shunchaki u insonning odati shunday bo‘lishi mumkin. Ushbu madaniy nuanslarni tushunish samarali muloqot qilish uchun juda muhimdir, chunki imo-ishoralarni noto‘g‘ri talqin qilish noto‘g‘ri tushunish va kutilmagan oqibatlarga olib kelishi mumkin. Imo-ishoralar tana tilining faqat bir jihati bo‘lib, u mimika, holat va boshqa jismoniy harakatlarni o‘z ichiga oladi. Birlashganda, bu og‘zaki bo‘lmagan (noverbal) belgilar insonning fikrlari, his-tuyg‘ulari va niyatlari haqida qimmatli tushunchalarni beradi. Tana tilini talqin qilishni o‘rganish turli xil sharoitlarda, jumladan, biznes muzokaralari, tergov jarayonlari, ish suhbatlari va shaxsiy munosabatlarda kuchli vosita sifatida qaraladi.

Ba‘zida eng kuchli imo-ishoralar nozik imo-ishoralardir. Ko‘tarilgan qosh, boshning biroz egilishi yoki qo‘l ishorasi yolg‘iz so‘zlar bilan ifoda eta olmaydigan nuanslar va yashirin ma‘nolarni yetkazishi mumkin. Ushbu nozik imo-ishoralarni tushunish va ulardan foydalanish ijtimoiy o‘zaro munosabatlarni nozik va aniqlik bilan boshqarishga yordam beradi. Bizning o‘zaro ta‘sirlarimiz tobora raqamli sohaga o‘tayotgani sababli, imo-ishoralarning ahamiyati o‘zgarishsiz qolmoqda. Kulgichlar va GIFlar imo-ishoraning zamonaviy shakllariga aylandi, bu bizga yozma muloqotda his-tuyg‘ular va kontekstni yetkazish imkonini beradi. Ushbu raqamli imo-ishoralar ortidagi ma‘nolarni tushunish samarali onlayn muloqot uchun muhim ahamiyatga ega. Imo-ishoralar insoniy muloqotning ajralmas qismi bo‘lib, og‘zaki so‘zlar chegarasidan tashqarida o‘zimizni ifoda etishimizga imkon beradi. Imo-ishoralarning kuchini tushunib, ularni talqin qilish va ishlatish orqali muloqot qobiliyatimizni oshira olamiz, chuqurroq aloqalarni o‘rnatamiz va odamlarning o‘zaro munosabatga kirishdagi tomonlarini yanada nozik tarzda o‘rganishimiz mumkin. Shunday qilib, imo-ishoralar sirini o‘rganish orqali hayotimizni boshqa tomondan kashf etgan bo‘lamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI:

1. Boqijonov, F. A., Nazirova, M. R., & Mamadaliyev, D. D. (2024). HYGIENIC ASSESSMENT OF THE LEVEL OF ATMOSPHERIC AIR POLLUTION. Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research, 11(01), 66-68.

2. Matxoshimov, N. S., & Boqijonov, F. A. (2022). MEHNATGA LAYOQATLI YOSHDAGI AHOLINING NOGIRON BO ‘LISH EHTIMOLLI GI VA UNING PROGNOZI (FARG ‘ONA VILOYATI MISOLIDA). Новости образования: исследование в XXI веке, 1(3), 452-455.

3. Farrux azizjon o‘g‘li, B., & Tavakkal o‘g‘li, I. D. (2024). ATMOSFERA HAVOSI HOLATINING AHOLI SALOMATLIK DARAJASIGA TA‘SIRINI GIGIYENIK BAHOLASH. IQRO INDEXING, 7(2).

4. OGLI, B. F. A. (2024). HYGIENIC ASSESSMENT OF THE PROBABILITY OF DISABILITY OF THE WORKING AGE POPULATION. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 11(02).

5. ogli Bokijonov, F. A. (2024). ANALYSIS OF DEASES IN ELDERLY AND SENILE PERSONS, AFFECTING ACTIVE WORK ACTIVITY. Innovative Development in Educational Activities, 3(1), 360-364.

6. Farrux azizjon o‘g‘li, B. (2023). ATMOSFERA HAVOSI IFLOSLANISHINI AHOLI SALOMATLIGIGA TA‘SIRINI GIGIYENIK BAHOLASH (FARG ‘ONA SHAHAR MISOLIDA). JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 6(5), 648-653.